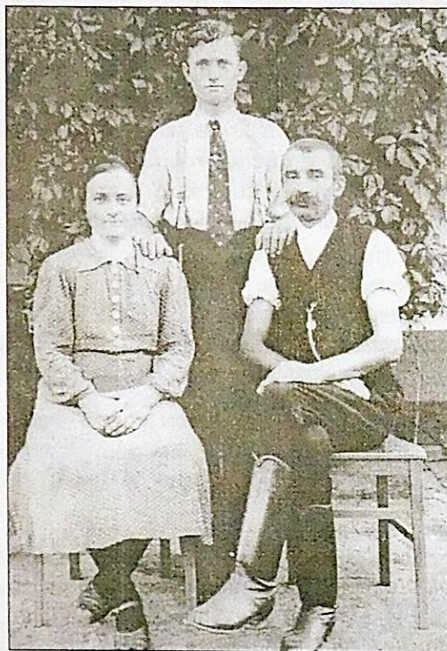

2.6. Paraszti életmód Szentesen és környékén a századforduló után

2.6. 1. Papp Imre élete és munkássága

A fenti kérdésre a leghitelesebben az élete végéig Szentes határában paraszti életmódot folytató, néprajzi gyűjtéssel is foglalkozó Papp Imre (1900–1973) közel 2700 gépelt oldalnyi kéziratának tanulmányozásával kaphatunk választ.

1. kép. Papp Imre és neje Buzi Farkas Zsófia a Dónát 1. sz. tanya melletti udvaron 1942. szept. Mögöttük áll Horváth Gyula

Papp Imre a saját tanyáján gazdálkodó parasztember kivételes íráskészséggel összegezte életének tapasztalatait. Már kisgyermekként, az iskolából hazatérve, őrizte a libákat, disznókat. Az ötödik osztályt befejezve folytatta a pásztorkodást. Segített szüleinek, belenevelkedett a paraszti munkába. Szülei szerették volna taníttatni, mivel az iskolában a legjobb tanulók közé tartozott, de — mint önéletrajzában megírta — már kicsiny gyermekségétől mindig földműves volt. Folytatta a paraszti munkát azon a földön, ahol ükapja, a Károlyi grófok jobbágya még 1816-ban megtelepedett. Amikor eljött az ideje, megnősült, szülei földjén dolgozott, majd haláluk után a ráső 10 holdnyi örökrészt művelte. Ugyanazt az életet élte, mint sok más tanyai parasztember. Nem vágyott többre, mégis több lett belőle anélkül, hogy kivált volna a paraszti sorból, hogy otthagya volna a dónáti határt. Amikor felesége 1969-ben meg-

halt — Buzi Farkas Zsófia (szül. Szentes, 1898.) —, Papp Imre továbbra is ott maradt a dónáti tanyájukon 1973-ban bekövetkezett haláláig.

Papp Imre 1955-ben „*A tanyai ember élete Szentes tanyavilágában*” című dolgozatával a Néprajzi Múzeum pályázatán díjat nyert. Ezen a pályázaton Gilicze László Szentes-felsőparti református lelkész, Csalogh József helybéli múzeumigazgató és Páhi Ferenc levéltáros biztatására indult el. Papp Imre földművelő tevékenysége mellett 1946-tól a református egyháznál presbiter, egyházszerzői főgondnok is volt.

Összesen 51 néprajzi/vallástörténeti tárgyú írást hagyott maga után, melyeket jórészt ceruzával, nagy alakú sima füzet lapjaira írt. Ezek ma megtalálhatóak a Koszta József Múzeumban.

Felesége 1964-ben egyik hízdísznaja árán, kétezer forintért Royal típusú írógépet vásárolt neki. Az írógép eredetileg unokaöccse felesége tulajdona volt Papp Györgyné Vecseri Klára (Fábiánsebestyén, 1941.), aki férjével 1958–67-ig lakott Papp Imre bácsiék tanyáján — a Dónát I. szám alatt —, velük nem azonos épületben.

2. kép. Emlék Szabó Ferenc és Horváth Juliska egybekelési ünnepéről. Csorvás 1943. I. 26.
A mátkapár Papp Imre és id. Keresztes István násznagyok társaságában

Papp Imre ekkor az Újbarázda, későbbi nevén a Termál Termelőszövetkezetnek volt a tagja. Munkája során sokfelé járt, sok emberrel került kapcsolatba, s tőlük gyűjtött néprajzi adatokat, pl. munkafolyamatok, ételek, népdalok, mondókák, vőfélyi rigmusok szövegét (gyakran felkérték és vállalt is násznagyságot vagy vőfélykedést), tárgyakat, fényképeket stb. Ez utób-

biak között különösen értékes a 2. számú fénykép, melynek hátoldalán a következő olvasható Papp Imre kézírásával:

„Emlék Szabó Ferenc és Horváth Juliska egybekelési ünnepéről. Csorvás 1943. I. 26. A mátkapár Papp Imre és id. Keresztes István násznagyk társaságában.”

Ugyancsak értékes a 3. számmal ellátott fénykép is, melynek hátoldalára a következőket jegyezte fel Papp Imre:

„Az 1914. július havában kitört világháború magával sodorta a csaták viharába az 1917. évben az öreg templom három harangját, csak az egyik kis harangot hagyták itthon történeti emlékül, mivel az már rigi viharokat élt át. Ugyancsak magával sodorta a felsőpárti szép új templomunk mindhárom harangját. Ezek helyébe a hívek áldozatkészségből új harangot készítettek az 1921. évben. Mindenik toronyba egy-egy harangot, melyet nov. 14-15-én húztak fel a tornyokba. Az ünnepélyes harangavatás mindkét templomban nov. 20-án volt. Ezen kis kép az öregtoronyba felhúzendő harangot és az egyház és a társadalmi élet vezető fejeit ábrázolja. Szentés, 1921. nov. hó. ifj. Papp Imre.”

3. kép. Az ünnepélyes harangavatás mindkét templomban nov. 20-án volt. Ezen kis kép az öregtoronyba felhúzendő harangot és az egyház és a társadalmi élet vezető fejeit ábrázolja.
Szentés, 1921. nov. hó. ifj. Papp Imre

A 4. számú képen a következők olvashatók: *„Idős Kunos Imre és neje: Prokop Juliánna családja körében 1905. okt. 25. Álló sor balról: Nagy Kovács Mihály, Rúzs Molnár Bálint, Kunos Mihály és ifj. Kunos Imre. Az ülő sor balról: Kunos Juliánna: Nagy Kovács Mihályné, Kunos Mária: Ruzs Molnár Bálintné, Prokop Julianna: Id. Kunos Imréné, id. Kunos Imre, Berta Katalin: Kunos Mihályné és Téli Erzsébet ifj. Kunos Imréné. Papp Imre tulajdona, 1973.”*

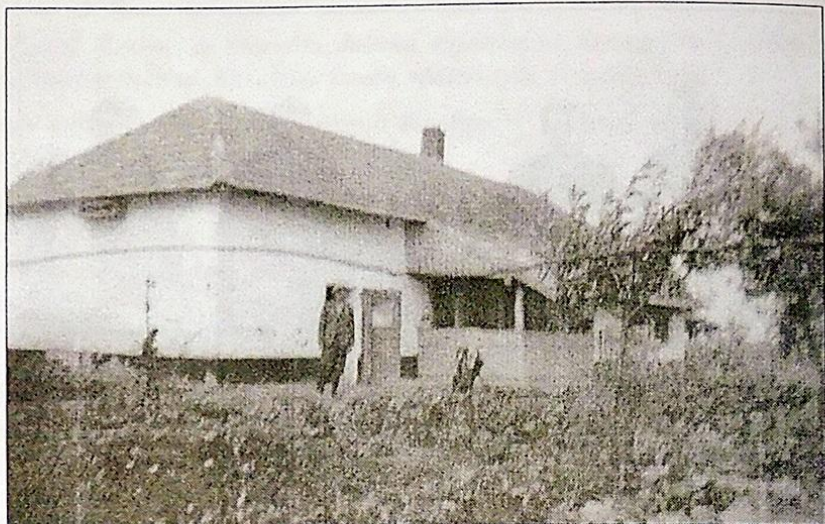
4. kép. Idős Kunos Imre és neje: Prokop Juliánna családja körében, 1905. okt. 25.

Sajnos a fényképen levő írásból nem derül ki, hogy hol, milyen alkalomból, mely helységben készült. Papp Imre ma élő leszármazottai nem tudták megmondani, hogy a fénykép Szentesen, Fábiansebestyénben vagy Orosházán készült.

Papp Imrével kapcsolatos további képek:

5. kép. 1964-ben balról az első Gilicze László, a harmadik Imre Ernő református lelkészek, jobbról a második Papp Imre. Mögöttük egy szentesi fiáker látható.

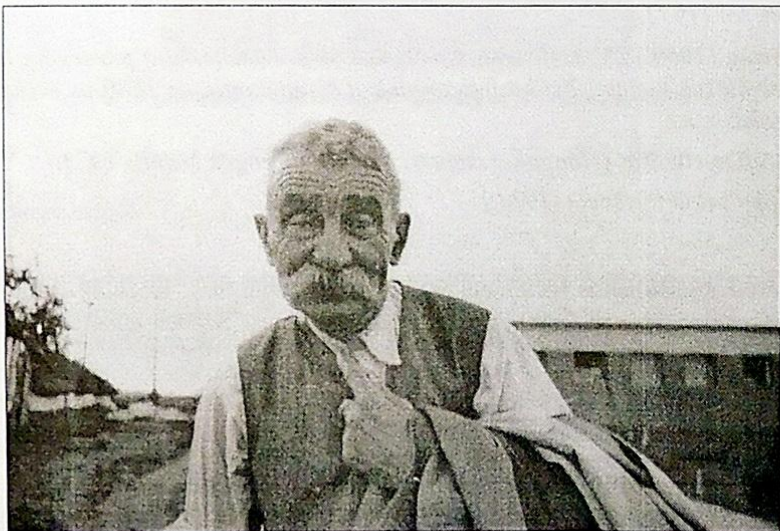
6. kép. Papp Imre a Riti tanya előtt 1970-ben

7. kép. A kis ház, melyben Papp György és felesége lakott a Dónát 1. sz. tanyán

8. kép. A cserebökényi konfirmandusok csoportképe a Szentesi Ref. Közp. Imaház udvarán
1969. május 11-én. Papp Imre jobbján Imre Ernő tiszteletes

9. kép. Papp Imre 1971-ben

Visszatérve Papp Imre munkásságához, az írógépvásárlás után már maga gépelte pályamunkáit a dónáti tanyán, melyeket bekötetett. Az előzőekben említett szentesi nyelvjárással kapcsolatos írásain túl, néhány további néprajzi írásának címe:

- *Nagyapáink meteorológiája*
- *A tanyai apróságok élete gyermekéveimben*

- *Menyasszonyágy-vitel*
- *Régi babonák és hiedelmek*
- *Régi, ma már nem igen hallható szólásmondások, közmondások gyűjteménye Szentes környékéről*
- *A szentesi kemence*
- *Miért rövid egy hosszú júniusi nap a tanyai ember számára?*
- *Édesanyám ház körüli teendői*
- *Hogyan ünnepeltünk nagypénteken gyermekéveimben?(1953.)*
- *A szentesi református családok lakodalmi szokásai egy fél évszázad tükrében.*
- *A keresztelés a jelen század fordulóján és ma a szentesi reformátusok körében (1954.)*
- *Mindennapi kenyereünk útja asztalunkig (1968.)*
- *Kukoricatermesztésünk fejlődísmenete (1969.)*
- *Az öreg tanya (1967.)*
- *Emlékek a ríti tanyáról (1970.)*
- *Nagyapáink gyógyítási szokásai (1971.)*
- *A régi szentesi disznótorok (1973.)*
- *Sírfeliratok gyűjteménye a szentesi temetőkből (1971.)*
- *Halotti tor (1972.)*
- *A móríng (1969.) /Az az összeg, amelyet a férj biztosítékként feleségére hagy halála vagy elválásuk esetére. Ezt közjegyzői okirat bizonyította. Az 1880-as évektől már nem volt szokásban./*
- *Tiszatáji nyelvjárás (Hangok a szentesi búzatermő rögök közül) (1973.)*
- *A Papp család története (1973.)*

Papp Imrére napjainkban is szeretettel és tisztelettel gondolnak. Közülük sokan eljöttek arra a megemlékezésre, melyet 2000. július 31-én a szentesi Szeder temetőben születésének 100. évfordulója alkalmából tartottak.

Az igaznak lelke áldott feliratú kopjafájánál (10. kép) koszorút helyeztek el. Ezt követően a Koszta József Múzeumban munkásságával kapcsolatban emlékülést tartottak.

Róla mondták hozzátartozói: *Igazi ember volt. Ahol tudott segített.*

(Papp Imre 1982. 279--282. o.)

10. kép. Papp Imre „Az igaznak lelke áldott” feliratú kopjafája

2.6.2. Papp Imre nótái

Papp Imre igen olvasmányos néprajzi írásai az élet minden területére kiterjedtek. Gyűjtött népdalokat is, ám sajnos ezeknek csak a szövege van lejegyezve, dallama nincs megörökítve. A nótákhoz fűződő kapcsolatáról Papp Imre a *Nótáim, mondókáim* című 7 oldalnyi terjedelmű dolgozatában így ír:

„Énekelni, danólni sohasem tudtam. De azir mán a legkissebb gyerekeimeimtől kezdve csak danulgattam jó magam is. Persze, természetesen, csak úgy, ahogy tudtam. De hát az igazat megvallva, senkisem nem danúlhat jobban, mint ahogyan tud. Ezuttal tehát ezen nótáimból írok le néhányat. Esetleg megtoldva még néhány egyibb verssel, vagy mondókával is stb.”

Az alábbi népdalszövegeket, ill. egyéb megjegyzéseit azzal az írásmóddal írtam, amellyel Papp Imre. A jellegzetes (ma már nem vagy alig használt) í-ző szentesi tájszólás véleményem szerint így érzékelhető leginkább.

A gyűjteményében leír még néhány olyan népdalszöveget is, amelyeket az országban mást is hasonlóan énekelnek, pl. *Ritka búza, ritka árpa, ritka rozs...*, *Szeretnék szántani, hat ökröt hajtani...*,

a) *Mély a Tiszának a szíle, / De míg millyebb a közepe.
Barna kislány kerülgeti, / Által akar rajta menni,
Bazsarózsát szakajtani. / Bazsarózsa, kéknefejejts,
Engem rózsám el ne felejts. / Mer, ha engem elfelejtesz.
Elhervad a kéknefejejts.*

b) *Kerekasztal, levelet ír a babám, / De mit ír nekem száz aranyos levelet,
Ha én magam, ha én magam, / Nem beszélhetek vele.*

c) *Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára / Kanizsai, Kanizsai állomásra.
Elül megy a masinista, / Ki a gőzöst, ki a gőzöst igazítja.*

*Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára / Kanizsai, Kanizsai állomásra.
Elöl ül a bíró lánya, / Száz fodros a, száz fodros a tunikája.*

d) *Nádfedele kis házikóm kigyulladt a héten, / Míg virágot szedegtettem odakinn a réten.
Az új ruhám beleigett, de majd vesz anyám másat, / Hogy vasárnap a templomba,
ujruhába járjak.*

e) *Erdő mellett nem jó lakni, / Mer sok fát kell hasogatni.
Tizenhárom ölet, meg egy felet, / Az ölel meg engem, aki szeret.*

f) *Ha kiállok a kaszárnya elébe, / Sírva nizek a csillagos egekre.
Jajj Istenem merre van az én hazám, / Sír-e mig engem az édesanyám?*

Nóta, amelyhez az az emlikem fűződik, hogy amikor aszt, az akkor is éppen nálunk tartózkodó „Sándor Bátyám” (Papp Sándor) fülehallatára eldanultam, ő erre aszt monta: „Nem az ilyeneket kellene tudnod, hanem a „MiAtyánkot”. Amikor ez történt, olyan öt-hat év közötti leginyke lehettem.)

g) *Hét csillagból van a göncölszekere, / Hét szeretőm is volt nekem eccerre
De az a hét mind elhagyott eccerre, / A hét közül az az egy is ki hű maratt
Az is nyugszik temetőben / Gyöngyvirágos hant alatt.*

h) *Átalmennék én a Tiszán ladikon, / De nem tudom, hol lakik a galambom,
Künn lakik a pusztába, kiscserpes tanyába, / Bazsarózsa, kéknefejejcs, rezedá nyílik az ablakába.*

i) *Megérett a pirosalma, le lehetne szedni, / Ezt a piros-barna kislányt el kellene venni.
Megéred még azt az időt rózsám, Te leszel a párom, / Hogy én téged öleljelek, alig-alig várom.*

A következőkben egy kedves történetét idézem:

„Nagyanyámról még annyit: idesanyám egykori említése szerint igen élénk, frissen mozgó és eliggé erős, jó magabíró, egíssíges öregasszony volt. Ő maga mondta magáról, hogy azért van ez így, azért ilyen erős, mivel „Vass”, hát így vasbul van. A frissesígre nézve pedig a többek között azt is megemlítette, hogy amikor vendég érkezett a házhoz, már vette is a boroskancsót a kezébe és ment sietve kifelé a kamorába a borírt. Pince nem volt a háznál, így nagyatyán a boroshordókat a kamorából elrekesztett „borosketrec”-ben tartotta. Majd vitte is sietve befelé a bort, az asztalra tette a kancsót, mondta: „Na igyanak apjukom!” De az idesapám egykori mondása szerint ő már odakint a kamorában megitta előre a maga ríszit. De vig kedélyű is volt nagyanyám, kiváltképpen még fiatalabb korában. Az egyik alkalommal letört a kút-gém, és emiatt aztán nagyatyám nagyon „ívelődött”, míg nagyanyám így biztatgatta:

„Odass neki apjukom, inkább danúljunk egy kicsit”, de már evvel kezdte is a nótát, — így:

„Letörött a kútam gémeje, / Hun itatunk holnap díltre?
Szilaj a babám marhája: / Nem mín az a más kútjára!”

(Uo., 52–53. o.)

Papp Imre a kukoricával kapcsolatos kedves nótáinak szövegét is lejegyezte, sajnos a dal-lama ezeknek is hiányzik.

a)
Kukorica ides málé
Öreg legény /v. öregember/ vagyok már én.
Fiatal a feleségem,
Abba van a reménységem.
Nem ettem én ma egyebet,
Csak egy köcsög aluttejet.
Azt is csak úgy kanál nélkül
Megélek a babám nélkül.

b)
Harmatos a kukorica levele,
Körül fodros az én rózsám kötője.
Két ujnival kurtább a szoknyájánál,
Ez a divat, ez a divat
A mostani lányoknál.

c)
Harmatos a kukorica levele.
Szeretném ha naccságos úr elvenne.
Mit bánom én ha mindennap megverne
Csak a nevem naccságos asszony lenne.

d)
Piros kukorica szár
Kapálatlan maradtál.
Szőke legény, barna lány,
Csóktalanul maradtál.

Szép a csikó, ha bellül van a hámon
Büszkeségből kirug az istrángjából
Mind is olyan a mostani menyecske
Szép az ura, szép az ura
Még is szebbet szeretne.

A „Mindennapi kenyerünk útja asztalunkig” című munkájában szintén vannak népdal-szövegek.

a) *A szentesi tábla búza, / Víggel van a határútra,
Mig a fejét ki sem hányta, / Páros galamb körül járta.
/Népdal. Idesapámtul tanultam gyerekkoromban./*

b) *Befogom a lovam,
Befogom a lovam,
Zöldre festett kiskocsimba.
Elviszem a buzám
Elviszem a buzám,
A szentesi gőzmalomba.
Meggérem a lisztesmolnárt
Őrölje meg a buzámat.
Igy is más öleli,
Ugy is más öleli
Odahaza a babámat.*

(Papp Imre erről a népdalról azt írta, hogy az első világháború idején és utána következő években volt elterjedt, felkapott nóta.)

c) *Ez a leginy úgy ili világát,
Ha az apja otthon nincs,
Ellopja a búzát,
Ellopja, elaggya,
Ráncos szárú csizmát vesz rajta.*

d) *Nem forog a malom, áll a vitollája. / Barna kislány mi van vacsorára?
Turús csusza, mi köze hozzája? / Estére várom a rózsám vacsorára.*

e) *Eszte kislányt nem az anyja nevelte, / Borozdába a pacsirta kötötte.
Nem kell néki idesannya dunnája, / Betakarja barna legény subája.*

e) *Eszte kislányt nem az anyja nevelte, / Borozdába a pacsirta kötötte.
Eszte kislányt nem annám az anyyáér / Az anyyának a menybéli jussáér.*

f) *Ha hazajön az Uram majd a kocsmából,
Majd aszt kérdi hun a búza a hombárból,
Majd aszt hazudom Neki,
Hogy a pocok horta ki,
Komámasszony!*

- g) *Szánt az ökör recece, recsegropog a járom,
Kemény a föld a Dónáti határon.
Olyan kemény, még az eke se járja,
Minden lánynak recece,
Szébb a maga babája.*
- h) *Ne menny rózsám a tallóra,
Gyenge vagy még a sarlóra,
Ha elvágod kiskezedet,
Kisüt nékem, kisüt nékem lágy kenyeret?*
- i) *Vagyok olyan legény, mint Te!
Vágok olyan rendet, mint Te!
Ha nem hiszed gyere Velem,
Fogd meg az én kaszanyelem!* *Vagyok olyan asszony, mint Te!
Sütök olyan cipót, mint Te!
Ha nem hiszed, gyere Velem,
Fogdd meg az én lapátnyelem!*
- j) *Le van a búza aratva, / Keresztbe is van már rakva.
Ahány szem van egy keresztbe / Annyiszor jussak eszedbe.*
- k) *Nincsen kenyér nincsen só, / Nincsen feleségem jó,
Majd lesz kenyér, majd lesz só, / Majd lesz feleségem jó.*
- l) *Káka tövin költ a ruca, / Jó földbe terem a búza,
De aszt a helyet meg nem lelem, / Ahun a szíp leány terem.*
- m) *Esik eső az eke szarvára. / Ne higgy kislány a legény szavának,
Mer a legény megfogja a kezedet, / Úgy csalja meg az árva szívedet.*

A következő népdalokat a *Nagyapáink meteorológiája* című munkájából vettem:

- a) *Esik eső sár van a nagy uccán,
Ez a kislány sírva mos a kútnál,
Sírva mongya az idesannyának:
Elvitték a babám katonának.* *Ne sírj lányom nem ír mán az semmit,
A szárazfa ki nem levelezik.
Szárzafának zöldellisit várni:
Katonának nehéz szabadulni.*
- b) *Falu végén esik a dara, / Ne menny arra Gubera Vera
Csajhos lesz a csipkés rokolyád, / Ha haza mígy meg ver az anyád!
(Népdal féle. Zenéjére friss csárdást járnak)*
- c) *Esik az eső,
Hajlik a vessző.
Káromkodik a gazda,
Mer megázik a szürke lova.*

Az emberi élet nagy fordulójáról *A szentesi református családok lakodalmi szokási egy fél évszázad tükrében* című munkájában két népdal szövegét közli:

- a) *Mostan viszik a menyasszony ágyát, / Elvesztetik a nyoszója lábát.
Addig Gyurka (Pista, Jancsi stb.) nem fekszel az ágyba, / Míg meg nem lesz a nyoszolya lába.*
- b) *Nem, nem, nem, nem, nem, nem, / Nem megyünk mi innen el,
Míg a gazda, házigazda, / bunkós bottal ki nem ver.*

A *Halotti torok a szentesi református és más felekezeti családok körében* című írásában arról számol be, hogy sem a múltban, sem a jelenben nem volt szokás a temetés utáni ebédet vagy vacsorát követően a muzsikálás és a *danulás*.

Egy esetet említ az 1900-as évek elejéről, amikor egy 18 éves leány halt meg.

„A temetés után halotti tor volt. Mindkét szoba, azaz az uccai nagyház és az udvari kisház, vagy tisztaszoba és az ezek között helyet foglaló konyha is megtelt vendégekkel. Volt paprikás-hús, kalács, pereg, sütemény és bor. Volt zenész banda is. Akik szomorú, azaz az alkalomhoz illő dalokat húztak. A víg dalt vagy táncnótát nem engedte meg a gyászoló idesapa. A gyász ellenire is, a fiatalok olyan jó hangulatba keveredtek, hogy még táncolni is szerettek volna. De ez nem lett nekik megengedve. Így a kiső éjszakába nyúló együttmaradásuk ideje alatt csak avval töltötték el az idejüket, hogy szomorú nótákat danúlgattak.”

2.6.3. Papp Imre írásai a táncalkalmakról, a muzsikusokról és a hangszerekről

A fentiekről bizony igen keveset ír, és azt is csak általánosan. Az előzőekben a halotti torról szóló pár sorban olvashattuk, hogy a fiatal leány temetése után banda volt meghívva, akik csak szomorú nótákat muzsikálhattak. Azt, hogy mit, milyen hangszereken, nem tudjuk meg.

A következőkben édesapja első újoncbáljáról ír. Ez 1887 októberében volt. Őt társával együtt rendezték a bált, melynek tiszta jövedelmét a vásárhelyi (Hódmezővásárhely, Szentes-től kb. 28 km-re levő város) árvízkarosultak javára ajánlották fel. A bál után el is küldték a 35 forintot.

Minden rendező legény meghívott maga mellé egy-egy koszorúleányt, akik koszorúkat kötöttek a bálterem díszítésére. A bál utáni reggelen a rendezők ezeket a koszorúkat a nyakukba aggatva, muzsikaszó kísérettel, táncolva mentek hazafelé az utcán. Sajnos itt sem tudunk meg bővebbet a muzsikusokról és a táncokról.

(Uo., 57. o.)

„Mindkét nembeli serdülő fiatalság a városon lakó nagyszülőkhöz, rokonhoz, ismerőshöz költözött néhány hétre a téli hónapok alatt, és onnan esténként a tánciskolába eljárogatva, ott a csárdás, sínapolka, krájszpolka, valcer stb. táncokat begyakorolták az öreg Rácز bácsitól. (...)A táncanfolyam végeztével megtörtént próbabálon vizsgáztak a fiatalok tánctudományukból. Ezt alkalmuk volt később bemutatni lakodalmak, és az egyik vagy másik lányos vagy legényes háznál tartott házibálak alkalmával, vagy a városban a téli vásár szombatján tartott

gazdabálon... Végül a városban vagy künn a tanyavilágban — az utóbbi évtizedek alatt — valamelyik tanyai iskolában alakult olvasókörnél időnként tartottak bálakat is.”

(Uo., 153. o.)

„A disznóölés nagy napja egész évben várt nap volt. Papp Imre részletesen beszámol *A régi szentesi disznótorok* című írásában arról is, hogy milyen fontos volt minden családnak egyik-kisebb-nagyobb malacocská, s a megfelelő hizó előállításáról is bőven olvashatunk.

„A disznóölés estéjére szokás volt meghívni vacsorára a kiséő ijszakába nyúlóan jó szomszidokat, rokonokat, ismerősöket. A vacsorázás természetesen mindig szármával /töltöttkáposzta/ kezdődött, ...majd folytatódott az evés sülttel, ami mellé befőtt is volt. (...) Evés közben kis bor is került mindig az asztalra. (...) Az emberek fel sem álltak egyhamar az asztaltól, hanem hozzáfogtak danulgatni, mihez kiséőbb a fehérszék is csatlakozott /a mosogatás után/. Előkerült a kártya. Sőt valamely muzsikaféle is, leginkább a tambura /a cítera szentesi neve/. Annak hangja mellett kezdetit vette egy kis tánc is, mert be kellett egy kicsit taposni a hurka vigi. Így telt az idő.

Azt mondják ríszeges vagyok én. / ... Azír tán, hogy iszok én,
Nem vagyok tán piszok én? / Nem vagyok tán utolsó a megyében?

A disznótor ünnepi eseménynek számított, de szokás volt más ünnepélyes alkalmakkal is egybekapcsolni. Leginkább is névnap, ritkább esetben más alkalommal: pl. házassági évforduló, házszentelés.”

(Uo., 222., 224. o.)

Már Papp Imre és közeli ismerősei is csak hírből hallották a pucorköszöntés szokását a disznótor estéjén.

„Gyakori, de még sem általánosnak mondható szokás volt annak idején a pucorköszöntés. Az illető pucorköszöntő, ill. köszöntők a disznótoros házhoz álrühában vagy álrüha nélkül beköszönve, rigmusokat mondtak:

Itten disznót öltek, úgy érzem a szagát,
Ha nekem nem aggyák a hátulsó lábát,
Lepje meg a tetű,
Akkora mint egy kesztyű!”

Egy rövidebb változat:

„Köszöntöm a pucrot, meg a pálannyát,
Aggyák nékem a disznó egyik sonkáját!”

(A pucor a disznó gyomra, amibe a disznósajtot töltötték. A pálnya a vastagbélnek az a része, amelynek egyik vége zárt. Ebből lesz a legvastagabb hurka.) A többoldalas leírásban sok érdekes, mulatságos tréfálkozást említ Papp Imre. Munkájában kitér a pucorköszöntéssel együtt járó tánra is. A pucorköszöntők ebben az esetben fiatal lányok voltak a szomszéd tanyából, akik egyike cigány embernek, a másik előrehaladott állapotú cigányasszonynak öltözött fel. A házba bejutva a háziakkal, főleg a gazdával, mindenféle, számára nem szeretem tréfát űztek. Amikor a gazda rárivallt a hivatlan „vendégekre”, azok tánra perdültek, miközben „danúlták:

*„Kicsi nikiünk ezs a ház,
kirugjuk ázs uldalát!
Leszakad á pallás,
nyakunkba hull a kolbás!”*

Majd folytatták:

*„Nem megyünk innen addig el,
mig á gázsda, házsi gázsda,
bunkós bottal ki nem ver!
De bunkos bottal, somfa nyilla,
majd elbánunk ökelmivel!”*

Papp Imre édesapja gyermekkorából őrizte a következő történetet a pucorköszöntéssel együtt járó tréfákról, mulatságokról, tánchról, melyekre szintén vonatkozott a következő mondas: Ahány ház, annyi szokás!

„Amíg a szobanforgó helyen a „Hurka vigít taposták”, azaz táncoltak, mulattak, addig a sütőteknyőben levő lesózott disznóhúst, azirt, hogy az ne lábatlankoggyon a házban másutt, betettik teknyőstül az ágy alá. Amikor mán javában állt a tánc és a jókedv, váratlanul belipett az egyik szomszid és hangosan elkezdte danúlni, hogy:

*Ás Balázs! Kapar Tamás, Vendig a Lőrincz!
Igyunk komám asszony!*

Közben járta is a táncot, hozzá nagyokat is toppantva a lábaival. A házbeliek asztán csak reggel vették észre, hogy amíg az illető szomszid odabent hangoskodott, őket szórakoztatva, addig annak a cinkosai a házhátujját kiásták, és a házban, az ágy alatt levő sütőteknyőből ott kilopták a húst!”

A fenti tréfákból következtethetünk a szentesi parasztemberek tréfacsinálására/tréfaértésére, és a gondokról megfélemedező felhőtlen mulatozására, táncára. (Természetesen másnap visszakapták az elesent húst.)

A Magyar Tekerőzenekar Kertünk alatt című CD-lemezén 5. számként ez a szövegű, Bokroson gyűjtött Disznótoros köszöntő hallható:

*„Amoda el a pusztában vagy egy fehér ház,
Abban lakik egy jó ember, Istvánnak hívják.
Egy nagy disznót öletett, öletett,
Annak tora tétetett, tétetett,
Áldja meg azt, a Jóisten, azt a jó embert.”*

Papp Imre a lakodalomhoz kapcsolódó énekes-táncos szokásokról számol be a „Székely Bácsi és Székely Néni” életéről szóló írásában:

„A lakodalmas menet az úton, a jóhírű Madarász Miska Bácsi hattagú magyar bandája kísérte. /A fővos zenekart említették annak idején „magyar bandának”. Míg egy időben a gyereksereg említette „trotyogós” bandának is./ Amikor célhoz értek, Miska bácsi szövé is tette a vőlegénynek, hogy: „Sok lakodalmat kimuzsikáltam már, de még ilyen hosszú utat sosem muzsikáltam végig, Őcsém!”

11. kép. Székely bácsi és Székely néni 1972-ben

De Székely bácsi is tekintettel volt erre, mivel Miska Bácsi csak huszonöt forintot kért a muzsikálásért, de ő harmincat fizetett neki. 1912 februárját írták akkor. A menyasszony a Gógány soron lakott, a város déli részén, a vőlegény pedig Hékedén (északon). Gyalog tették meg a kb. 6 km-nyi utat. A református templom kb. az út közepén volt/van. Így hát a lakodalmás menet valóban hosszú utat tett meg gyalog, míg a menyasszony elmondhatta beköszöntőjét a vőlegényes háznál.

*„Mint egy szegény vándor, most én olyan vagyok,
Holtigvaló lakást nem tom, hogy hol kapok?
Kigyelmeteket kérem, mint édesapát és édesanyát:
Fogaggyanak be, mint hűséges leányt,
Hűsleges leányuk én is fogok lenni,
Apai, anyai jóságért fogok majd szolgálni!”*

„Majd ezek elmondása után kezecskélt nekik. (...)A menyasszony saját személye által történő beköszönés a vőlegényes háznál nem volt szokás. Mint szinte egyedülálló esetről, én csak erről az egyről tudok.

A menyasszony beköszöntője után a vőfény is beköszöntötte az akkori szokásos módon az új párt. Majd utána kezdetét vette a „cuharé”, és tartott másnap reggel kivilágos-virradatig. (...)A menyasszony felkonytyolása ijfélkor történt. A felkonytyolás után jött a menyasszonytánc.”

A fentiekben láthatjuk, hogy Székely bácsi és néni lakodalmán — mai szentesi elnevezéssel —, rezes banda muzsikált, kiket illendően megfizettek.

„Parasztbandák (vagy magyar bandák). E rézfúvós ill. vonós-cimbalmos zenét játszó műkedvelő jellegű együttesek lényegében a cigány együtteseket utánozzák. Mivel nem hivatásos művelői a zenének, ezért a divatot kevésbé tudják követni, emiatt tehát hagyományosabban „parasztosabban” játszanak azoknál.”

(Sebő Ferenc 1994. 36—37. o.)